16

D. D.
DISSERTATIONEM MEDICAM,
QUA
MORBI ARTIFICUM LEVITER ADUMBRANTUR
CUM CONS. NOBILISS. FACULT. MED. AD REG. ACAD. UPSAL.
PRÆSIDE
VIRO NOBILISS. ATQUE EXPERIENTISSIMO,
CAROLO
VON LINNE,
M. D. EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL.
BEROL. BERNENS. IMPER. LONDIN. ANGLIC. EDINB.
MONSPEL. TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,
IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XV. JUNII,
ANNI MDCCLXV.
HORIS ANTE & POST MERIDIEM SOLITIS
PRO GRADU DOCTORIS,
PUBLICO SUBJICIT EXAMINI,
NICOLAUS SKRAGGE,
MED. AULIC.
VERMELANDUS.

UPSALIÆ.

B. C. D.

§. I.

pecimen Eruditionis Medicæ publicum edituro mihi, MORBOS ARTIFICUM brevi dissertatione pertractandos, Illi, Quibus parere debeo, commendarunt; præcipue, cum in officio, quo apud Regem fungor Clementissimum, magna hominum etjam artibus manuariis dicatorum multitudo, meæ sit curæ atque fidei commissa, quotidie. Adeo vero solide hoc argumentum ab Italo doctissimo *Ramazini* in suo, de Morbis Artificum, libro, est elaboratum, ut maximi Idem, a Medicis habeatur prætii. Cum autem hic liber rarior sit atque difficilior, quam ut vulgo inservire queat; ego, non tantum optima quæqve ex hoc opere seligere, sed meas quoqve & aliorum addere observationes, quas in arduo hoc argumento, & plurium omnino operam ad perfec-

tum fastigium poscente, Ramazini reliquit intactas. Hoc enim argumentum, non modo Artifici cuique, suo in artificio cavendos, determinet, sed & apertius, quam alia quævis experimenta diætetica, errores inde fluentes detegit, unde caussas morborum proximas, in praxi medica tantopere necessarias, expiscari licet.

§. II.

Artificia ut discant juvenes, serio est urgendum: Ars enim honesta, Thessaurus est, quæ, cæteris licet deficientibus, cultorem quavis in terra alit certissime. Captis Nostratibus, sub infelici cum Russis bello, in Siberiam abductis, profuit valde artificium in juventute perceptum: Qui vero nullam didicerant artem, misere plerumque perierunt. Capti a Barbaris, si artificio quodam fuerint instructi, tantam per aliquot annos conquirunt pecuniam, ut ipsi, soluto prætio, in libertatem sese vindicent, aliis, sine lytro, ad pecora pascenda relictis. Quin & Turcis, nobilitate hæreditaria non superbientibus, artem profiteri non inglorium est. Atque ut longinqua mittamus, in Patria nostra Pistores, Sutores, Sartores, Cuprarios, Cerevisiarios, Laniones aliosqve locupletari videmus, licet cum magnatibus curru certent eorum Uxores & liberi; palatia sibi instruunt honorifica, cum alii, Scientias eruditas multo sudore multoqve labore edocti, multis in rem literariam meritis, vitam vix sustineant.

Frange leves Thalamos, & scinde Thalli libellos,
Si dare sutori calceus ille potest.

Inde ejam nobilissimi quique nostrates priori seculo,

lo, cum Scientiis, artificium aliquod addiſcere, plerumqve filios juſſerunt, & Nobiliores Angli, qvi nobilitatem & prædia, ad filium tantum natu maximum propagant, ad artificia cæteros, tanqvam ad Aſylum certiſſimum, ablegant.

§. III.

Cum adeo multa ſint opificia, excercitiis & ſubjecto mire diverſa, idemqve opus ſit quotidianum, fieri non poteſt, quin ex errore diætetico, Artificio combinato, niſi caveas, multi oriantur morbi, id quod manifeſte docent experimenta, ſicqve Opificibus idem, quod Bombyci, convenit Emblema:

Arte pereo, tumulum mihi fabricor ipſe.

AGRICOLAS primo loco adferam, quia eorum ars omnium eſt præſtantiſſima, eorumqve producta, cæteris ſæpe vacantibus, emtores inveniant. Eſt hoc ſtudium maxime naturale, varium admodum, ſimulqve gratum. Naturæ legibus probe edoctis, nova heic quotidie inventa ſeſe offerunt, humano generi profutura. In prædio acquirendo pecunias qui collocat, hypothecam habet certiſſimam; ædificiis enim exuſtis vel direptis, terra tamen remanet. Viri maximi, muneribus ſplendidiſſimis fatigati, aſylo tandem in ſenio rure quæſito, delectationem ſimul, & victum obtinuerunt.

Similis (Adriani Præfectus), muneribus diu clarus, ultimo hanc felicitatem attigit, ſuoque monumento hoc inſcribi juſſit:

Similis heic jacet, cui ætas multorum Annorum fuit,
Septem duntaxat annos vixit.

Heic tandem post multas curas quiescere, heic liberiori & salubriori, quam in urbibus aëre, dapibusqve inemtis & simplicioribus, atque adeo ad sanitatem conservandam aptioribus, frui licet.

O Rus, quando te adspiciam, quando licebit
Nunc veterum libris, nunc somno & inertibus horis
Ducere solicitè jucunda solatia vitæ.

RUSTICOS, quibus quotidie laborandum, &, minimis suorum laborum fructibus in proprios usus retentis, canendum; *Sic vos non vobis*, ex salsamentis, quibus apud nos vesci solent, vexat *Scorbutus*, *Erysipelas*, *Cacoëthes*; Sudor, qui laborantes exsiccat, fibrasqve reddit rigidiores, salsis junctus alimentis, *Osteocopum* adfert & *Ischiadicum* dolorem. A multo labore exsiccante, cum pauco somno, aquæ potu & abusu spiritus frumenti, *Melancholia* generatur sæpius. Aquam plerumque potantes & parum dormientes, macri evadunt.

HORTULANI, per totam æstatem soli exurenti expositi sudore & æstu exsiccantur, & perinde atque Indi, fiunt *melancholici*.

LITTERATI, ut studiosi, Theologi, Professores, reliqui, a loco incluso sæpius *Phthisici*, a pressione abdominis, *Hypochondriaci* & *Obstipati*, ab objectis albis, ut papyro, *Myopes*, a quiete, laborant *Anorexia*, *Macie*, *Scabie*, *Scorbuto*, *Melancholia*, a meditationibus denique afficiuntur *Agrypnia*, cumque hoc sit excercitium ipsius cerebri, id multum pressum, tandem magis, indurescit unde Plinius L. VII. 50. C. recte dicit, *Est etjam morbus* per sapientiam mori:

MATHEMATICI & PHYSICI, ex profundis meditationibus, demum *Obliviosi, Ignavi, Veternosi* & in rebus humanis hospites.

MEDICI, a conversatione cum ægris, morbis maxime *Epidemicis* grassantibus, *Peste* sæpe, *Petechiis*, *Dysenteria*, *Hæmitritæa*, *Tussi* inficiuntur, a fœtore, ægrorum lectis assidentes, etjam & meditatione, evadunt quoque *Melancholici.*

MILITES, a sordibus & fœtore in castris, a cibis salsis & aquis corruptis, *Dysenterias* & *Amphimerinam Hungaricam* contrahunt. A frigore aquoso in campis, *Nostalgiam*, cibis salsis absque exercitio, Scorbutum sentiunt.

NAUTÆ, inprimis qui ad Indias navigant, ab aqua corrupta, *Diarrhœis* & Dysenteriis; ab elemento humido & cibo salso cum quiete, *Scorbuto*: A fœtore aquæ alcalinæ navis, febribus inficiuntur exanthematicis, a fructibus Indicis insvetis, nimia copia assumtis, *Dysenteriam* patiuntur & *Choleram.*

DOCIMASTÆ, a cupellatione, scorificatione & fusione, oculos lædunt, unde *Caligo*, ex nidore ossium, *Cephalalgia*, a probatione ferri, illud in aqua exstingvendo, *Amaurosis.* A fumo Saturni, cupellatione incautius hausto, *Colicam* saturninam habent.

CHEMICI a fumo hydrargyri, vitrioli, similiumque, sæpe Tusses, *Peripneu monias, Vertigines sentiunt.*

METALLURGI, a pulvere minerali, pectoris laborant morbis; raro longævi, sæpe *Phthisici.*

PLUMBARII qui calcinando plumbum, purificant ar-

argentum, a fumo Saturni, incurrunt *Colicam saturninam*, cum *alvo constipatissimo* & *Paræsi*.

CERUSSARII, qui spiras plumbeas vapore aceti in carcerato solvunt, corripiuntur *Contractura* digitorum, manuum, brachiorum, totiusque denique corporis, cum *Arthritide fixa*, nullo artificio debellanda, idque intra paucos annos, unde & duplex illis, aut triplex datur quotidianum sostrum, cum brevior, tantum tempore perdurent.

STANNARII sæpius, observante Ramazino, fiunt anhelosi.

CUPRARII, sæpe procedente Ætate virides crines ac dentes obtinent. Tirones nondum adsveti, *Vomitum* aut *Diarrhœas* sentiunt, communiter vero ab ictibus mallei *Surdastri* sunt.

FERRARII pariter a mallei ictibus sunt *Surdastri*, a ponderibus elevandis *Rigidi*, ab igne violento & lucido *Lippi* aut *Cæci*.

CHALYBEARII, maxime ubi in furno ferrum ustulatur, sæpe caliginosi fiunt a sedendo ad Ustrinam.

MERCURII fossores, sæpius laborant *Labario* seu dentium casu. Fumus Mercurii, nervos corripit, unde *Tremores*, *Paralyses*, *Vertigines*, quibus sæpe intra dimidium anni correpti, triennium vix superant.

JATRALIPTÆ, antiquitus, *Tremorem* sentiebant manuum, unde nunc Chirurgi ægrotantes, ipsos illitiones Mercuriales instituere jubent.

INAURATORES, in amalgamatione qua argen-

gentum obducunt. Mercurius igne aſcendens corripit, eosque *Stupidos* ſæpe, *Paralyticos*, *Surdos*, *Mutos*, *Aſthmaticos*, facit.

TYPIFOSSRES ex fumo antimonii, ſaturni, cetera, morbis *Nervinis* obnoxii fiunt. *Stupore manuum*, *Spasmo*, *Contractura*, *Colica* ſaturnina, *Vomitu* vexari ſolent.

PICTORES, alios colorando, ſæpe *decolores* ipſi evadunt, forte quod ore ſæpius abſtergant penicillum, cupro, *mercurio*, reliquis metallicis infectum, a flexura obliqua corporis maxime ubi tectis pingendis occupantur, *Colica* pictonum laborare ſolent.

LAPICIDÆ, a pulvillis lapideis pulmoni illabentibus, *Tuſſim* calculoſam incurrunt. Veſica in officinis eorum ſuſpenſa & arte clauſa totum ſæpe pulveris pugillum continet, quem inde conſtat eſſe penetrantiſſimum. In Orſa Dalekarlorum, ubi cotes cæduntur majores, raro vix quispiam annorum attingit 40., *Phthiſi* enim plerique intra 30 annos moriuntur.

LITHANTRACIS FOSSORES, qui a teneris inter arctiſſima cædere Lithanthracis ſtrata conſveſeunt, toto fiunt corpore ad alterum latus, per flexionem continuam *Diſtorti*.

GYPSARII ſive CALCARII, *Tuſſes* ex pulviſculis ſentiunt horrendas, *Labia ulceroſa*, cum calx exſtingvatur, *Manusque*, habent *Rugoſas*, ſed vix unquam Scabioſas.

MURARII qui in loco verſantur humido, ut illi qui juſto citius concamerationem novam lapidibus &

calce exſtructam habitare audent, in Hæmitritæm incidunt, ſæpe lethalem.

FIGULI *Cachectici* fiunt & *Decolores*, a loco humido cum argilla humectata; *Rheumatici* manibus pedibusque a calcando argillam frigidam, *Contractura* affliguntur manuum, a calcinatione plumbi pro vitrificatione.

SALINARII, *Scorbutici* fiunt, ut plerisque obſervatum eſt locis, & *Lippi*, teſtante Behrn.

OENOPOEI, ab halitu ſpirituoſo cellulæ, *Veternoſi*, & Vertiginoſi. Qui adſtant vindemia, vel centies de die mingunt urinam tenuem, quod ſingulare. Ab urina nimia evadunt *Triſtes*, & *Macilenti*.

COQUI, a foco demum laborant *Amblyopia*.

FORICARII facile omnes, a fœtore ſummo, *Lippi* & *Cœcutientes* evadunt, atque præ dolore oculorum vix quatuor horas de die laborando tranſigere queunt, ſedentqve poſtea per totum diem in loco obſcuro, tepida oculos aqua abluentes, fœtor enim adeo eſt corroſivus, ut vaſa inde argentea atque cuprea nigreſcant, vixque purgari inde queant. Et hæc quidem obſervatio primam doctiſſimo *Ramazino* librum tantopere antea laudatum, conſignandi dedit occaſionem. Hinc Litterati & quotquot oculos ſuos conſervare ſtudent, purum in conclavibus ſuis ſervent odorem, nec oculis matula impura noceat.

VESPILONES plerumque omnes, ſunt *Luridi*, *Cachectici*, & *Febribus acutis* expoſiti. Aſphixia quoque, uno momento pereunt, ſi ſepulcra diu incluſa, intrant incauti.

LANIONES qui vapores pecorum excoriatorum tepidos quotidie attrahunt, *Ferociores* evadunt atque ad pugnandam acres, & *Immites*, unde etjam Londini nemini Lanionum in caussa capitali Judicem agere est permissum.

CORIARII omnes fere *Luridi* sunt fœtore, uti etjam *Anhelosi*.

LOTRICES *Cachexiam* habent a lixivii noxio odore; *Oedema* a stando in aquis. Dysmenorrhœa ab aqua frigida; *Paronychiam* a sapone, nec non a calore & frigore digitorum alterno, *Rhagades* manuum.

BALNEATORES a loco humido calido, & defectu aëris liberi, evadunt *Cachectici*, *Pallidi Luridi*.

OLEARII æque ac illi qui lampadibus utuntur, pravo oleo, vel candelis, sebo non satis bono, *Stupores*, *Cephalalgias* & *Vertigines* sentiunt. Pessime vero valent qui in Italia e nucibus juglandis oleum exprimunt.

CANDELARII a liquefacti sebi pessimo fœtore, obnoxii *Cephalalgia*, *Nausea*, *Vomitu*.

FULLONES, ab odore saponis, urinæ, olei, quo purgant lanificia *Cachexiam*, *Dyspnæam*, *Tussim*, *Anorexiam* reportant.

AMYLOPOEI, Triticum aqua in vase lapideo macerant ad germinationem, quod dein nudis pedibus teritur, ut inde massam manibus pressam colligant, succum sole exsiccant, unde fœtor exsurgit horrendus, ut aliquando, ne suffocentur, cogantur intermittere; corripiuntur hi *Cephalalgia*, *Tussi*, *Dyspnœa*.

MOLITORES, a farina volatili *Phthisici*, & ab eadem, pulmones intrante, *Asthmatici* & *Hydropici*, ut & a rotarum sono *Surdastri*.

PI-

PISTORES, similiter a farina *Rauci*, *Anhelosi*, *Asthmatici;* Manus plerumque habent majores, exercitium enim membrum magnificat.

CRINIUM adscititiorum artifices, pariter a farina *Anhelosi* fiunt, & a pulvere, *Caliginosi*.

CRIBRATORES e pulvere, mota fruge, exsurgente, *Ortopnoici*, *Anhelosi*, *Hydropici*, ab acaris vero *Ptbiriosi* & *Scabiosi*.

CARMINATORES, a lini seu cannabis pluvere *Pallidi*, *Anhelosi*, *Asthmatici*, a floccis *Lippi*. Carminatores folliculorum serici, raro consenescunt, particulæ enim Bombycis acres, corrosivæ sunt, unde integræ familiæ sæpe *Phthisi* pereunt & *Tussi* infestantur.

CARBONARII, a pulvere carbonum irresolubili, intra pulmones recepto, *Pallidi*, *Tussiculosi*, *Asthmatici*, *Phthisici*.

ÆDILES, a labore ponderoso, *Curvi*, dorso labore fracto, unde *Dolor Dorsi & femorum*, a ponderibus presso sangvine minimorum vasculorum, *Ischiadici*, & a summis ponderibus elevandis, *Herniosi*.

BAIULI, portando onera, a curvato in fornacem corpore, evadunt *Curvi*, a ponderibus *Herniosi*, a distento sub portandum pulmone, *Asthmatici*.

SUTORES, *Curvi*, *Gibbosi*, genibus inflexis Claudicantes, a continua flexione, his brachia crassa, & Thoracis musculi robusti; Labor enim præcordia firmat.

SARTORES incedunt gressu gradatorio, a compressis pedibus sub sedendo, *Dorsoque curvi* sunt. Nobiliores nostræ puellæ, jam ad arculum acuminatas lacinias consuendo, exercentur, unde omoplatis distentis, *Gibbosæ* evadunt. Caveant itaque, quæ sapiunt.

TEXTORES, a pressione abdominis incurrunt *Obstructiones Viscerum*, *Lien* & Hepar habent *schirrosum*.

TEXTRICES, a pressione sangvinis versus uterum *Lasciviores:* sæpe *Hæmorrhagia* laborant uteri. A pressione femorum *Dolores Ischiadici*.

SAL-

SALTATRICES, ſæpe Dysmenorrhœa laborant, roborato utero, teſte Ramazino.

CURSORES, currendo, *Præcordia* labefactant, *Cor* exagitant, *Pulmones* diſtendunt. His ſæpe dolet *Latus ſiniſtrum*, liene tumido. *Hernioſi* ſæpe exſultatione, *Aſthmatici* a diſtentis pulmonibus.

EQUISONES, *Calculoſi*, ab exagitatis & defatigatis renibus, *Libidinoſi* a concuſſione genitalium. Adveniunt *Hærrmorrhoides*, a frictione & concuſſione Ani. *Hæmaturia*, rigido corpore concuſſo.

CANTORES, Hernioſi, uti Infantes multum ejulantes, & muſici Baſſum inflantes, *Hæmopthyiſi*, a ſangvine ad Trachæam preſſo. *Oculi rubri* a vociferatione, *Raucedo* & *Angina* a labore partis, ut equi agiliſſimi primum claudicantes, *Tinnitus* ſeu palpitatio Temporum & pulſatio cerebri, a diſtentis vaſis.

CANTRICES ſæpius Dysmenorrhœa laborant, forte a derivato ſangvine ad ſuperiora.

ÆDITUI apud Indos, qui ſtentoria voce horas proclamabunt, plerumque evadunt *Cœci*, obſervante Kœmpfero.

§. IV.

Ut paucis me expediam:

STATARII artifices, quemadmodum etjam Cubicularii Regii, & veterum Haruſpices, qui per totum diem ſtabunt, *Pedes varicoſos*, & demum *œdematoſos*, habent. Varicoſus fiet Haruſpex. Martialis.

SEDENTARII, ut & Litterati, Aſſeſſores muneribus præclari, *Obſtipata* ſæpe alvo laborant; motus enim auget excretiones, quies vero retardat. Ab obſtipatione, uti etjam ab angulo recto vaſorum iliacorum ſub ſedendo, *Hæmorrhoidarii* fiunt.

PULVERI expoſiti, omnes fere *Anheloſi* & *Tuſſiculoſi*.

FOETIDO loco conſtituti, omnes *Pallidi* & *Cachectici*, *Oculis debilitatis*.

LABOR moderatus, magnificat membrum, nimius vero deſtruit, parcior, debilitat.

TANTUM.